

"קונם שאני ישן" [יד ע"ב "קונם שאני ישן" – טו ע"ב "תני סיפא הלך"]

הגמרא מפרשת את המשנה "קונם שאני ישן" בשני אופנים: האופן הראשון בנדר התלוי בתנאי, כאשר קיום הנדר קודם לקודם לתנאי (לדו' "אם אישן מחר – אסור יהיה לי לישון היום"), אף שיייתכן שקיום הנדר כעת אינו נצרך, כיוון שבעתיד לא יתקיים התנאי ולמפרע לא ננדר נדר. ובאופן השני, כפשוטו שאסר על עצמו שינה ומכיון שלא התפיש את הנדר על דבר ממשי (לדו' יאסרו עיני לשנת. ראה יג ע"ב) הנדר חל רק מדרבנן. הגמרא מנסה לדחות את רבי יהודה הטוען שבנדר התלוי בתנאי על הנודר לקיים את נדרו (למרות שיייתכן שהנדר כלל לא יחול), מחשש שמא בעתיד יתקיים תנאי הנדר.

מהי כוונת הנדר במשנה "קונם שאני ישן" ... הרי זה ב"לא יחל דברו"?

דחייה	אוקימתא במשנה
שינה אין בה ממש, לכן אין נדרו חל על דבר שאין בו ממש (כמוכח מהברייתא).	1. כפשט המשנה, שנדר "קונם שאני ישן", שאסר על עצמו לישון.
כל הנודר שלושה ימים לא לישון נדרו בטל מיד (כמוכח מרבי יוחנן), כיוון שאסר את השינה מבלי הגבלת זמן אין נדרו חל. (העיניים).	2. נדר "קונם עיני בשינה", שאסר על עיניו ליהנות בשינה (והנדר תופס על העיניים).
כיוון שישן ביום הראשון חל הנדר - ודאי שביום השני יזהר מלישון (כנ"ל ש"באיסורא מזדהר", הנודר נזהר לשמור את נדרו) ומדוע פסקה המשנה שחילל דברו?	3. נדר "קונם עיני בשינה למחר, אם אישן היום", שאסר על עצמו לישון למחרת אם ישן היום.
אם נעמיד את המשנה שלא ישן ביום ראשון, וממילא אף אם יירדם ביום השני ויחול התנאי - נמצא שלא הפר את נדרו, שהרי לא ישן כלל ביום הראשון?	4. נדר "קונם עיני בשינה היום, אם אישן למחר", שאסר על עצמו לישון היום, אם ישן למחרת.
מסקנה: נדר "קונם עיני בשינה היום, אם אישן למחר" ועסקינן שנרדם ביום הראשון, ולכן אם יירדם אף ביום השני - למפרע חילל את דברו.	

מוכח מהמשנה שעסקינן שנדר לא לישון ביום הראשון בתנאי שלא ישן ביום השני, אך מותר לו לישון ביום הראשון, כיוון שודאי יזהר מלישון ביום השני (כדי שלא יחול הנדר למפרע ונמצא ב"חל דברו"). הרי קשה על רבי יהודה שאסר לישון ביום הראשון?

אף המשנה לכתחילה אוסרת לישון ביום הראשון (כדעתו של רבי יהודה), אך עוסקת בדיעבד אם ישן, וכוונת המשנה ללמד שאין שנתו ביום הראשון אסורה (כיוון שלא התקיים עדיין התנאי ביום השני), אך כיוון שחוששים שמא ישן למחרת - כבר ביום הראשון עבר על לאו "בל יחל דברו".

רבינא: לא ניתן להקשות מהמשנה לשיטתו של רבי יהודה, כיוון שכוונת המשנה כפשוטה (אוקימתא 1) שנדר "קונם שאני ישן" (והגביל את נדרו בפחות משלושה ימים), וניתן לתרץ את הדחייה לעיל שאין נדר תופס בדבר שאין בו ממש, שאומנם מדאו' הוא אינו תופס, אבל חכמים החמירו שאף בכך תופס (לכן שנה התנא "לא יחל דברו", ולא שנה "אסור", שהכוונה מדאו'). ומוכח מהברייתא שאף באיסורים שאינם מדרבנן תקף הלאו "לא יחל דברו", כ"ש שיחול הלאו באיסור דרבנן.

ברייתא

"קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר" (קונם שאני אשן היום, בתנאי שאישן למחר. ואם לא ישן למחר הנדר לא יחול למפרע) אמר רב יהודה אמר רב: אל ישן היום שמא ישן למחר (והתנאי יתקיים והנדר יחול, ואם ישן ביום הראשון הרי שהפר את נדרו. לכן יקיים את נדרו מלכתחילה ולא ישן ביום הראשון, אע"פ שעדיין לא חל הנדר). **ורב נחמן אמר:** ישן היום, ולא חיישינן שמא ישן למחר (שכיוון שיודע ביום השני שאם יירדם - יפר את נדרו למפרע (כיוון שישן ביום הראשון), לכן ודאי לא ישן ביום השני). ומודה רב יהודה באומר "קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום" שישן היום (ואע"פ שבכך שישן הוא יודע שיחול הנדר - ודאי ביום השני יזהר מלישון), כי לא מזדהיר בתנאה (הנודר לא נזהר לשמור את נדרו כאשר השינה הינה רק תנאי לקיום הנדר), אבל באיסורא מזדהר (הנודר נזהר לשמור את נדרו כאשר השינה הינה אסורה מכוון הנדר).

משנתנו

קונם שאני ישן" (נדר שלא ישן. [יש פירשו שכיוון שאי אפשר להתפיש נדר בדבר שאינו חפץ, כוונת המשנה שנדר "יאסר עלי קרבן אם אישן"], "שאיני מדבר" "שאיני מהלך" ... - הרי זה ב"לא יחל דברו".

ברייתא

חומר בשבועות (מבנדרים): שהשבועות חלות על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין בו ממש (שבועות חלות על מעשה האדם), מה שאין כן בבנדרים (שבנדרים חלים על חפצים).

רבי יוחנן

רבי יוחנן: שבועה "שלא אישן שלושה ימים" - מלקין אותו (כיוון שלא ייתכן שלא יישן שלושה ימים) וישן לאלתר (כיוון שהפר את שבועותו יכול לישון לאלתר).

ברייתא

דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור (משום פרישות והרחקה יתירה) - אי אתה רשאי להתירן בפניהם (לבטל מנהגם בלא הפרת נדרים), שנאמר "לא יחל דברו".

הגמרא מביאה חמש הוכחות משני מקורות לדחות את דבריו של רבי יהודה (שחושש שמא יקיים את תנאו בעתיד ולכן מלכתחילה אסור לו להפר את נדרו), ואת כולן הגמרא דוחה:

הסבר המקור לשיטת רבי יהודה	קושיה לשיטת רבי יהודה	לשון המקור	מקור
<p>רבי אבא: הדיוק (מכלל "אסורה", שאם לא הלכה היא מותרת בהנאה מנכסיו) איננו נכון, אלא הוא הדין במשנה שאסור לה לאכול אפילו לא הלכה לאביה. אם הלכה ואח"כ אכלה - אסורה ליהנות ולוקה (כיוון שעברה על "בל יחל"), ואף אם לא הלכה - אסורה באכילה (מחשש שמא בעתיד תלך לבית אביה ונמצא למפרע נדר בעלה חל), כשיטתו של רבי יהודה.</p>	<p>משמע מהמשנה שרק אם "הלכה לפני הפסח" לבית אביה קיימה את תנאי הנדר - אסורה לאכול מנכסי בעלה (עד חג הסוכות), אך מלכתחילה אם לא הלכה מותרת לאכול מנכסי בעלה (כיוון שעד כה התנאי לא התקיים). אם כך, קשה לשיטת רבי יהודה שחושש שמא בעתיד יתקיים התנאי ומהיום הראשון אסור כבר לנודר לישון (או במקרה דנן שיהיה אסור לה לאכול מנכסי בעלה מעת הנדר עד חג הסוכות)?</p>	<p>[בעל אמר לאשתו באדר: קונם] "שאת נהנית לי עד הפסח, אם הולכת את לבית אביך עד החג" (אסר על אשתו בנדר ליהנות מנכסיו עד הפסח, אם היא תלך מעתה ועד חג הסוכות לבית אביה). הלכה לפני הפסח (ובכך קיימה את התנאי) - אסורה בהנאתו עד הפסח.</p>	
<p>המשנה עוסקת במקרה ואכלה בדיעבד, הרי שאם הלכה לבית אביה לאחר הפסח תעבור על לאו "בל יחל", אך לא התירה המשנה לכתחילה לאישה ליהנות עד הפסח מנכסי בעלה.</p>	<p>משמע מהמשנה שאם הלכה לבית אביה (לאחר הפסח) קיימה את תנאי הנדר - נמצא למפרע שהייתה אסורה לאכול מנכסי בעלה, וכיוון שהמשנה פסקה שעברה על לאו "בל יחל" משמע שאכלה לפני הפסח. משמע שלכתחילה התירה לה המשנה לאכול מנכסי בעלה (בתנאי שתקפיד שהתנאי לא יתקיים). אם כך קשה לשיטת רבי יהודה שחושש שמא בעתיד יתקיים התנאי ומהיום הראשון אסור כבר לנודר לישון (או במקרה דנן שיהיה אסור לה לפני הפסח לאכול מנכסי בעלה)?</p>	<p>[הלכה] לאחר הפסח - ב"בל יחל".</p>	משנה זו ע"א
<p>רבא: הדיוק איננו נכון, אלא הוא הדין במשנה שאסור לה לאכול אפילו לא הלכה לאביה. אם הלכה לפני הפסח ואח"כ אכלה - היא אסורה ליהנות ולוקה, ואף אם לא הלכה - אסורה באכילה (מחשש שמא בעתיד תלך לבית אביה ונמצא למפרע נדר בעלה חל), כשיטתו של רבי יהודה.</p>	<p>משמע מהמשנה שרק אם "הלכה לפני הפסח" לבית אביה היא אסורה ליהנות מנכסיו (עד חג הפסח), אך מלכתחילה אם לא הלכה מותרת לאכול מנכסי בעלה (כיוון שעד כה התנאי לא התקיים). אם כך, קשה לשיטת רבי יהודה שחושש שמא בעתיד יתקיים התנאי ומהיום הראשון אסור כבר לנודר לישון (או במקרה דנן שיהיה אסור לה לאכול מנכסי בעלה מעת הנדר עד פסח)?</p>	<p>[בעל אמר לאשתו באדר: קונם] "שאת נהנית לי עד החג, אם הולכת את לבית אביך עד הפסח" (אסר על אשתו בנדר ליהנות מנכסיו עד חג הסוכות, אם היא תלך מעתה ועד הפסח לבית אביה). הלכה לפני הפסח (ולמעשה קיימה את התנאי והחילה את הנדר) - אסורה בהנאתו עד החג, ומותרת לילך אחר הפסח (שתם תוקף נדרו בפסח).</p>	
<p>הברייתא לא שנתה את דבריה בלשון לכתחילה "אוכל", אלא בלשון בדיעבד "אכל": במידה ואכל בטעות יהיה אסור עליו למחרת ללכת למקום פלוני, אך הברייתא סוברת כרבי יהודה שאסור לו לכתחילה לאכול (כדי שלא יתקיים נדרו).</p>	<p>משמע מהברייתא "אכל" שמותר לנודר לאכול את הכיכר ביום של הנדר, אך ייזהר לא ללכת למחרת למקום פלוני (כיוון שבכך נמצא שתנאו יתקיים), וקשה לרבי יהודה הסובר שיש לחשוש לעתיד, ואסור לו לאכול מעתה (אף שעדיין התנאי וממילא הנדר לא חל)?</p>	<p>[קונם] "ככר זו עלי היום, אם אלך למקום פלוני למחר" (נדר שאם ילך למחרת למקום פלוני יאסר עליו למפרע לאכול את הכיכר היום). אכל (באותו היום) - הרי זה ב"בל ילך" (אסור לו ללכת למחרת, כיוון שבכך יתקיים תנאו, ולמפרע נמצא שחילל את דבריו).</p>	ברייתא
<p>אכן, היה צריך להיכתב בסיפא של הברייתא "מהלך" (אפילו לכתחילה כיוון שהכיכר לא נאכלה), אך כיוון שברישא שנה התנא "אכל" לשון בדיעבד (כיוון שאסור לו לאכול מלכתחילה כשיטת רבי יהודה), שנה גם בסיפא "אכל" לשון בדיעבד.</p>	<p>משמע מהברייתא "הלך" שאם הלך בדיעבד למחרת למקום פלוני נמצא שקיים את התנאי ועבר על לאו "בל יחל", אך לשיטת רבי יהודה שאסור היה לו לאכול באותו יום את הכיכר - ממילא יהיה מותר לו ללכת לכתחילה למחרת למקום פלוני (כיוון שאף אם יתקיים התנאי הכיכר לא נאכלה), ולכן לשיטתו היה התנא צריך לשנות בברייתא "מהלך" לכתחילה!</p>	<p>הלך - הרי זה ב"לא יחל דברו".</p>	